„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по за жиг од сваке врсте оваких ситних слова; се плаћа 6 новч по 30 новч. сваки пут.
За „Приопсолано“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 73. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 22. МАЈА 1896. ГОДИНА XXXI.

ТРУЛЕЖ СЕ РАСПАДА.

У последње време проносе се скоро непрестано кроз све мађарске новине доста важни гласови, о распаду и фузији појединих мађарских странака, што најбоље показује, како данас у Угарској све почива на невдравој и болесној основи, па да је с тога и млого што шта у њој склоно паду и распаду. Ту спадају и они гласови о распаду Сапаријеве и Апоњијеве странке, који су већином претерани, али није искључена могућност, да је од свега тога ипак нешто и истинито.

Истина, још до недавна је гроф Апоњи грмио са неке висине, а на челу своје странке од неких 60 саборских заступника, који се и тако највише лично од владине странке разликују. Ал од како су наступиле другачије прилике и обрт међу политичким странкама у Угарској, од онда се и о Апоњијевој странци почиње да говори, да је нестаје као раздуване прашине. Млого се је изменило, па чак ни влада садања не стоји најсигурније, услед чега мора добро на идућим изборима запети, да извуче себи потребну већину. А код таквих околности биће још и теже успети грофу Апоњију, који се чак ни избора за делегације није смео да прими, наравно из разних обзира и увиђавности.

Ако ништа друго, а оно је бар то све јасније, да је звезда Апоњијева, некако баш од оног дана почела да тамни, од када се је и гроф Зичи са својом новом пучком странком појавио, која ће му оте ти скоро половину досадањих саборских мандата. Влада која је до сада и могла да гледа кроз прсте Апоњијевим кандидатима, јер јој је увек његова опозиција милија била, него четерес-осмашка и народносна, од које је Апоњи млога места и отео. Но како се сад и сама влада у запари ради нових избора налази — не ће више имати ни према Апоњију, ни према Сапарију никаквих обзира, те ће се догодити, да ће влада и од њих на изборима отимати мандате, да накрми потребну већину.

Одтуда и потичу вести о распаду Апоњијеве странке, који је данас већ тако немоћан, да једва може да заустави нагло расуло своје странке, која се је и тако помоћу његовог личног ауторитета и до сада као целина одржавала. И један, и то већи део, на челу са Хораским, имао би кажу ући у владину странку, док би он сам ушао у либерални кабинет. Онај опет други део као конзервативно-клерикалан, имао би ући у пучку странку грофа Зичија, како већ пише и сам „Алкотмањ“ орган исте странке и грофа.

Све то учиниће се и рад тога, што су нови избори на прагу, кад ће и странке међу собом поделити јуначки мегдан. Ту је данас и нова пучка странка, која ће поглавито од Апоњијеве, Сапаријеве и владине странке да отима мандате. А то су и господа Апоњевци и господа Сапаријевци врло добро разумели, па се за то сад и довијају, како ће разним фузијама или евентуално и прелазком у владину странку, бар лично себи осигурати досадање саборске мандате, кад већ своје странке не могу као такове да одрже.

Сапари се уз то још чврсто нада, да ће повратком својим у ову исту чивутско-либералну владину странку, из које је тобож због црквено-грађанских реформама био иступио, постати и министар.

Ту дакле не може бити ни говора о каквом принципијелном, начелном уверењу, а најмање о каквом моралу и користи за земљу и народ, него се ту једино ради о личној шпекулацији и користи. А из свега тога само једно излази, а то је оно, што смо већ рекли: да се трулеж почиње полако да распада, коју је врло тешко зауставити, и чији ће се кужни задах на све стране осећати.

Тако би још когод могао помислити, да је из свега тог ипак најбоље профитирао Банфи и његова владајућа странка, који ће на идућим изборима изићи још јачи и сигурнији; ал то само тако изгледа, ал у самој ствари је са свим друкчије. Прилике су данас у земљи такове, да ће морати наступити знатнија промена, па ако не друга, а оно ће сигурно доћи промена садање владе барона Банфија. Он је у последње време довео и себе и Угарску у врло мучан и критичан положај из кога се је тешко сретно извући, а поред чега се је још теже на влади одржати. Незадовољство нас Немађара у земљи, као и околних народа изван Угарске, тако је велико и тако све више доврева, да оно мора себи одушке и задовољења наћи. Први пак корак томе била би промена садање владе, са којом би следила и промена овог неприродног система, кога је иниаугурисао још калвин Тиса, а који се оснива на највећој покварености и неправди, и који се као и свака друга трулеж мора распасти.

Очевидни судар са другом половином монархије, који ће наступити због неуспеха, у погодби за заједничке трошкове и царинско-трговачке односе, учиниће, да ће ова садања влада угарска изгубити наклоност круне, што ће знатно придонети њеном паду. Додали се томе и зло економско-материјално стање свију народа у Угарској, као и зле последице које од неуспеха са миленијском изложбом прете, онда мора наступити бар промена владе, па ма Банфи, и на идућим изборима скрпио себи „већину“, и ма он трчао сваки дан у Беч. Ту недавно врло је згодно рекао „Алкотмањ“, због тог његовог трчкарања од Пеште до Беча; да ћупа иде дотле на воду, док се не разбије, а што се са њом више на воду иде, све је већа могућност да ће се разбити.

Наравно да ће иза Банфија, и опет доћи на владу каква Тисина креатура и хусар, или можда и коалиционо какво либерално-Сапари-Апоњијево министарство. Али сва та недоношчад, од којих се могу неколико изменити, биће прелазног и кратког века — иза чега мора доћи оно, што ми Немађари давно већ чекамо и о чем више не може бити скоро никакове сумње.

На послетку како било да било, ми Немађари не треба да се бојимо и очајавамо за нашу будућност, јер правда и истина мора на крају крајева победити, па као што сад нестаје Сапаријеве и Апоњијеве странке, тако ће нестати и садање владино-чувутске и свију других подобних мађарских странака; а ми немађарски народи у Угарској живећемо и на даље и дочекаћемо без сумње да видимо, не само своју домовину Угарску, него и нас у њој сретне и задовољне. А дотле: време и наше право! **Ц.**

УГАРСКА ОПОЗИЦИЈА И ПРАВДА.

Ко је на власти, притиска не осећа, или да се послужимо још познатијом изреком: сит гладном не верује. То је познато, то је доказано, па ипак је тешко уверити власника и силника, да неправда боле, а тешко доказати ситом, да глад мори; но још је теже ако силник власт само за угњетеног има, ако се сит оним храни, што од гладнога отме. Тада је све узалуд, јер такови немају уши да чују, немају очи да виде.

Но тим је чудноватије, да и онај који пати, не ће неправду да схвати, да ни гладан не ће гладном да верује, него тежи за влашћу, да и сам неправду ширити може, жели силе, да отимати маха добије.

Такови осећаји не могу се пробудити у племенитом човеку, и онај који у ропству још покаже да за влашћу тежи, само друге да подјарми, тај слободе достојан није; — а такова је мађарска опозиција.

Тужбе, које су они дизали против угњетавања слободе грађана, против гажења државног устава, против убијања државног угледа, против харчења државног имања, против моралног и материјалног упропашћивања грађања, против отимања слободе говора и штампе, против свемоћи чиновничке, често су одјекнуле и са наших усана. И шта би требало да буде? На државном телу нашли смо исте ране, исте болести и ми и опозиција мађарска, па не каже ли се онда само по себи, да би нам и тежње морале бити подједнаке? И да је у њих правилног схваћања, заиста би овако и било, но они су од људи, који слободе траже, не што је она узвишена и достојна човека, који једнакости траже, не што у једној слободној држави ње међ грађанима бити мора, него за то, да слободом ропства чине, да једнакошћу међу собом гору разлику, гору неправду нами учине.

Да је то заиста тако, добили смо ту недавно доказа од органа независне мађарске странке, а из пера једног највиђенијег њиховог политичара, државног посланика. Он је изнео све горње тужбе, као да се оне опозицији чине, оцртао хајку, која се против њих дигла, те пита: а због

ПОДЛИСТАК.

СРПСКО НОВОСАД. ПЕВАЧКО ДРУШТВО ЧИТАОНИЧКО У ВУКОВАРУ.*)

ПРВИ ДАН ДУХОВА 1896.

Певачка друштва, у добри час, и у нас чине големе услуге народу нашем, ширећи песмом свест и понос народни и уздање у боље дане унапредак. То раде дружине ове нарочито излетима својим пролећем и лети из једног места нам у друго.

У том се одликује међу прве српско новосадско певачко друштво читаоничко, има тому већ толико година.

Сад, први дан Духова било је друштво ово у Вуковару. Појало тамо на служби; певало после подне на „Доброј Води“ вуковарској, па онда у вече на беседи — сва трипута на задовољство и радост, који их слушаху.

Вредно је, да се о том сазна која више и у ширем нашем свету читалачком.

Српско новосадско певачко друштво то броји до шездесет певача и певачица. И једни и друге су највише реда трговачкога и занатлијскога; „господичићи“ и „госпођице“ диче се и поносе својим „одсуством“ у овом лепом друштву, смера племенитог, народног!

Припремање овде за тај излет у Вуковар и радовање још унапред; спремање тамо српске певачке дружине „Јавора“ за што лепши дочек гостију Новосађана — издаље се већ ширило и овуд и онуд. И свак се надаше, дакле, најбољем исходу и успеху. Па, тако се и збило!

У суботу у подне, уочи Духова, на десет, дваест кола, мислиш, у сватове ће, провезоше се певачи и певачице Новим Садом па на пароброд држ. железнице, те ће Дунавом у Вуковар. Познати надалеко гајдаш-Пера изваћаше најмилије српске свираније, да те и старца у срце дираше, а да како тек врелу крв у млађаних певача и певачица! Свако вам ту прси закитило знамењем друштвеним: сребрном лиром на траци тробојној — нек свак види: ко су и чијег су рода и племена,

Путовало се весело, радосно — као што другачије и није, где младост и одушевљење царује. Не сметаше дружби тој на пароброду ни она испрва ветрина па олуј, па севот и грмљавина, па пљусак кише! Лађа одмицаше журно. Ал што ближе Вуковару, све се већма ведрило и разгаљивало; и кад се путу примицаше крај, стадоше певачи с пароброда палити прангије ручне. Пуцњава хукну. Одјек одјека сустизаше с брда и хумова, па се разлегаше далеко Дунавом. Зачу се на то већ и свирка са стајишта паробродског, вуковарског, а с том заједно и громогласно: Живели! Живеле!...

Вече тихо, небо ведро, месец на помолу. На обали у Вуковару слегао се силан свет. Пред њима стало српско вуковарско певачко друштво „Јавор“ под својом красном задружном тробојницом. „Боже братимства, љубави и слоге . . .“ заори се громко величајно. Том добродошлицом дочека госте певаче и певачице „Јавор“-друштво онде. С пароброда, с моста капетанског, одазваше им се гости песмом: „Свак нек' пева, стар и млад . . .“

И знанци се грлише и љубише; незнанци се једно другом приказиваху — сви пак питајући се за здравље и за путовање.

Свирка свира, гајде брује, клицање наткликује . . . срце ти заигра од милине и радости веље. Тако браћа браћу дочекаше и сестре се сестрама зарадоваше!

Под заставом „Јавор“-друштва (заставника му кажу: честита брата нам Хрвата) у тој вреви сви се упутише у порту црквену, у зборницу певачку, да госте отуд разреде, куд ће ко и коме на ноћиште и гостиште.

Учини ти се у тај мах — сав се Вуковар дигао на ноге; једва чека дан сутрашњи!

* * *

Освануо дан духовски — красан, какав само бити може иза кише премалетне, кад сунце огране и осија све живо и весело, росно цвеће, свеже дрвеће . . .

Зазвони на службу. Црква, окићена духовски: зеленим грањем и цвећем — пуна пунцата света још пре почетка литургије: пуна српског света, па и браће нам Хрвата, а и друге вере и нације. Свак се пожурио да ухвати места у цркви, да што боље чује то божанствено наше пјеније — певце и певаље из Новога Сада Па је ту и госпоштине и српске и хрватске. У протину столу стао сремски жупан*), племић Петар Јурковић, други пак с гостима у певницах, десној и левој.

До вазгласа: Јако свјат... појали су тамошњи ученици лепо и прикладно; од Јелици.. прихвати српско новосадско певачко друштво. Појало је службу Корнелија Станковића, са уметањем: Херувике Рандхартингерове, Оче наш-а Тих. Остојића и Причасног по Љ. Радивојевићу. Појали су и отпојали службу до краја тако дивно, тако бајно, побожно, умилно, како се само пожелити могаде. Не знаш, шта да већма хвалиш: складност-ли и тачност у целини, ил овог и оног певача и певачицу посепце?! Кратко да речем: осветлаше себи образ сви заједно, без разлике, и тим потврдише свој лепи глас и част, што ходи пред њима, куд-год су досад излетом оваким доспевали.

— Живели, Живеле! Хвала вам! — беше им од свакога наплата и почаст, ко им се год приближи после службе у порти. Сваки слушалац био је раздраган, задовољан, радостан!

Срби се поносе својим лепим православљем па својим, заистину, божанским пјенијем сваки пут — а некмо-ли тај дан духовски пред оноликим светом и несрпским — диче се Срби тим умилним појањем службе Корнела Станковића, тим народним-црквеним пјенијем.

Лепа је то врлина српска, што се Србљи сваком приликом прво и прво сећају своје цркве, свога лепог православља: и у радости и у жалости, и у срећи и у несрећи. Тако чине они, и кад куда стигну на весеље на забаву, или на више и светлије смерове. Прво у цркву па онда у народ; најпре на службу божју, па после на — беседу. Тако учини, ето и сад, српско певачко друштво новосадско.

Пјеније црквено српско и песма и попевка српска — иду или једно с другим упоред, ил ова за оним узастопце.

И добро је, што је тако у нас!

Него, да сте нам се откуд сви ви, што се тому радујете — нашли сад, после службе у порти вуковарској па да видите поход величајни, какав је мало ко у Вуковару запамтио!

Под оном истом српском тробојницом — знамењем „Јавор“-друштва им — дао дуги предуги ред, све по четворо, красних момака лепших девојака, певача и певачица новосадских и вуковарских. За њима пристао многи и други, одабрани свет. Куд-год отуд улицом прођоше, свет их сакупљен испред кућа гледаше и поздрављаше усклица радосни.

Куда-ли ће, камо-ли ће?

*) У прошлом броју није ово ући могло због претовареног материјала. Уредн.

*) Ми велимо жупан, а не поджупан! и велики жупана не наджупан; јер се слично тому каже: капетан и велики капетан; војвода и велики војвода и т. д.

чега се то све чини? Да ли за то, што они хоће да очувају чисто мађарски карактер ове државе, да га утврде и прошире?

Да ли за то, што они хоће да затворе све народне школе, (које стоје под ниво-ом закона?) а на њихово место државне школе да подигну?

Да ли за то, што они хоће све заводе у којима се свештеници и учитељи васпитавају, да споје са мађарским универзитетом?

Да ли за то, што хоће огромне колонизације (насеобине Мађара) да учине?

Шта видимо у свима овим тачкама што опозиција износи као свој програм, шта би чинила, када би до власти дошла? Не видимо ли у њима све од реда оно исто оружје, којим се влада и до сада борила за државну идеју, за ту највећу несрећу Угарске, која је и довела до овога стања?

И та опозиција која се тужи, која признаје да је политика, коју је досадања влада Угарске водила убитачна по Угарску, ево сада отворено признаје, да би она то исто чинила.

Видети пропаст, знати пут, који њојзи сигурно води, а убрзати ход тим путем, то може само човек, коме здрав разум било ма под каквим притиском, није способан нормално да ради — а угарска опозиција јасно показује на себи такове знаке.

Шта чека једну државу поред таквих политичких странака, није тешко погодити, теже је то рећи. **Правда.**

Нови Сад, 21. маја.

Краљ Александар и кнез Никола у Софији. Сензацију је учинио значајан телеграфски отпоздрав црногорског кнеза Николе, којим се заблагодарио збратимљеним Србима и Бугарима, приликом недавног излета Београђана у Софији. Тај телеграм црногорског кнеза, из кога „Пестер Лојд“ изводи, да ће краљ Александар, ићи сад скоро у Софију заједно са кнезом Николом, овако гласи:

„Вазда сам за тим жудио, да видим све балканске народе и њихове државе, везане једном истом духовном везом. Сада ми је ево срце испуњено, највећом радошћу кад видим из ваше депеше, да се данас у Софији моја драга браћа Срби и Бугари грле, као што сам се ја јуче овде загрлио са бугарским кнезом Фердинандом. У нашој слози је наша снага, тој се слози радују и поздрављају је и наша северна браћа, а то је природно и Богу драго. Благодарим вам мила и надеждна браћо на здравици, коју сте ми напили, па ако бог да, до скорог виђења у Софији и Београду“.

*

Шовинисте узмичу. Јудео-мађарске шовинисте, канда долазе већ себи, јер су увидели, како се шут са рогатим не може бости и како се из рата оглашеног целом свету, само краћих рукава излази. Отпор који се је против шовенског миленијума показао од свуда и свакога и беда која је изложбу отуда снашла, назвао је шовенисте, те су за сад само пред Немцима почели да пузе и да им се улагују, како би их одобровољили. У прошлу су недељу у самој академији наука отворили неку Гетеову собу, где се налазе изложене и неке ствари славног немачког песника Гетеа. Тим поводом држао је говор сам министар просвете Влашић, те је узносио значај овог немачког песника и Немца, које су до јуче грдили, а сад им каде, не би ли их одобровољили таким поступцима, да се ови покрену и на миленијску изложбу дођу, која се већ дави и грца због хрђаве посете. Све иде својим редом у пропаст!

Политичке новости.

Угарска. За председника аустријске делегације, изабран је барон Хлумецки, председник аустријског царевинског већа, а за потпредседника гроф Ветер. За председника пак угарске делегације изабран је Коломан Сел.

Наш краљ који је у Пешти, примио је 20. маја аустријску делегацију и том приликом рекао је њен председник Хлумецки: Да ће делегација што више штедити порезну снагу народа. Државе требају мира, потребе нема никакове за ширење држава према иностранству, чиме би се само поколебао међународни положај. Наша монархија жели искреног мира и ако не ће жалити сретстава за умножање обранбене снаге.

На то је краљ одговорио: Да се врло радује, што су односаји према свима велесилама остали непромењено пријатељски, чему су доказ и топле честитке свију владара приликом миленијске свечаности. Много је допринело томе и мудро држање тројног савеза, поред свега тога, што се је у току ове године на истоку појавило доста знакова, који су могли да наруше европски мир. Нарочита сагласност влада међу велесилама о одржању статус квоа на балканском полуострову. И даље ће се ићи за одржањем тог стања мирним путем, као што је било и признање бугарског кнеза Кобурга од стране Турске. Моја је ратна управа, рече цар, имала потпуно у виду привредно и финансијско стање монархије, те се сувишни издатци за војску крећу у лањским границама.

Тог истог дана по подне примио је краљ и угарску делегацију, те је и њен председник Сел држао говор наглашавајући: како европском миру не прети никакова опасност. Краљева пак престона реч, примљена је са потпуним одобравањем и највећим признањем.

Из свега излази, да краљ није ни најмање узео у обзир дреку шовинистичких мађарско чивутских новина, те није ни једном речју додирно њихове измишљотине о репресалијама аустро-угарске према Србији и о мониторима, који су отишли низ воду, као год што су и дошли. Осим тога се опћенито држи, да је краљ овог пута само за то млого раније дошао из Беча у Пешту, како би и сам посредовао, да се аустро-угарска погодба још пре нових избора и у Аустрији и у Угарској, приведе своме крају — иначе ће ићи још и млого теже.

*

Босна и Херцеговина. Земаљска влада издала је наредбу за све вероисповедне општине, нарочито у Херцеговини, да се не могу устројавати, као до сад, народним избором, него наименовањем, од стране митрополита и потврдом од владе. У истој наредби стоји и то, да председник може бити само свештеник а писар један чиновник из политичког звања. У Невесињу су већ ту наредбу извршили.

Из Травника јављају, да је тамошњи окружни предстојник, Србождер Рукавина, почео са православним Србима поступати, као што је поступао у 1882. години са Мостарцима. Веома му смета име „Србин православни“, па је наредио, да се више не сме црквено-школској општини адресирати: „српско-православној“, него „грчко-источној“. Ових дана општина добије таки један допис. Но одма то писмо врати са одговором: да међу њима нема ни Грка ни источњака, него православних Срба. Окружни предстојник тај одговор подведе под увреду власти, те општину распусти.

У Тешњу је порезно звање издало наредбу, да се има ударити порез на: „кокоши, гуске и патке.“ То су најпре покупали у фојничком котару, па како су тамо све мирни „ћесаро-краљевски католици и папини поклоници“ ишло им је с тим врло лако. Сад су прешли и на Србе. Веле, да ће тако по целој земљи урадити.

*

Румунија. Из Букурешта јављају, да се је спор између румунског врховног митрополита и св. синода тако свршио, да је митрополит свргнут и стављен под оптужбу, што је и сам краљ Карол потврдио. Оптужен је, да је примио мито и да је несавесно и самовласно баратао са црквеним новцем и потчињенима. Тако бива, где има реда и правде.

Чешко-словенски етнографски музеј.

Праг, 3. маја 1896.

Данашњи дан записаће се крупним словима у сувременој чешкој историји, јер је овог дана отворен чешко-словенски етнографски музеум, који ће као највернија слика умног и рукотворног рада свог чешког народа од његовог доласка овамо па до сада, послужити не само данашњем покољењу већ и будућем. Овом свечаном чину радују се не само Чеси, већ и сви други словенски народи, јер исти чин, извршен у словенском центру — Златном Прагу, може да послужи за најподеснију полазну тачку ради приређивања опште словенске етнографске изложбе, а после ове и оснивања опште словенског етнографског музеума. Овим делом и њему подобним, Словени би доказали, да им заиста лежи на срцу општа словенска идеја. Овом славношћу Чеси су доказали, да им ни германска лукавост, нити мађарска свирепост, нису могле нахудити, те да они заборавe на свој језик и на своје обичаје, и што више баш гоњења немачка и мађарска, челичили су карактер код Чеха, те им данас нема равних на целом европском копну у погледу гајења и очувања свог народног језика и народних обичаја.

У опште мисао за оснивање чешке етнографске збирке, изрекли су још покојни књижевници Добровски, Шафарик и Колар, али о истоме се озбиљније мислило тек у претпрошлом и прошлом деценијуму. 1879 год. благодарећи умешности проф. А. Студичке и вредноћи породице В. Напрстека, овде је приређена прва изложба народног одела. Од те године почиње и нешто стварно да се ради на проучавању етнографије и то нарочито зидарство и народно одело. 1888. год. већ се јавља и један спис од Карла Адамека, у коме се стручно разлаже, да је већ крајње време, да се прикупе разни стародревни ручни радови и то поглавито: одело, везови, плетива, чипке и тканине. Приликом јубилеумне изложбе 1891. год., већ видимо и један нарочити павиљон т. зв. „Чешка халупа“, где су изложени разни модели кућа, воденица, појата, даље одело из разних крајева краљевине Чешке, разни кућевни намештаји посуђе, стародревна свирала и т. д., која је „халупа“ и дала повода, те се при земаљском чешком музеуму уредила и једна сала за народно одело и друге кућевне текстилне израђевине из краљевине. Но како Чеха има не само у краљевини Чешкој већ и у Моравској, Шлеској и Словенској, то се и у овим покрајинама почело радити на прикупљању етнографских предмета. У овоме су се нарочито одликовали Моравци, који су у разноликости одела, веза и дикералхке много богатији, но њина браћа у краљевини. У Моравској је прво приређена изложба веза, одела и народних обичаја, за које главну заслугу има породица др. Ванкела; а у Словенској започело се радити на оснивању етнографских збирака тек после светомартинске изложбе 1887. г.

И ако се свуда показивао велики рад око прикупљања стародревности, ипак се није могла жељена циљ постићи, јер је сваки скупљач на своју руку радио, те је рад једнострано испадао, које је и дало повода чувеном ческом књижевнику и управнику ческог народног позоришта Ф. А. Шуберту, да 28. јула 1891. год. позове пријатеље и знанце народних рукотворина, ради споразума око оснивања друштва за приређење ческо словенске етнографске изложбе 1893. год. и да се од изложбених предмета оснује доцније и етнографски музеум. Разуме се само по себи, да је овај предлог примљен и да се одмах образовао и главни одбор са седиштем у Прагу и други многи пододбори по Краљевини, Моравској, Шлеској и Словенској. С обзиром на разне тешкоће, а нарочито на тад. ванредно стање у Прагу и околини, за које нарочито има „заслуге“ тад. краљевски намесник гроф Тун. Изложба није могла бити приређена 1893., већ је то учињено прошле 1895. год. О овој изложби било је писано и у овом листу, због тога ми не ћемо о њој да говоримо, главно је, да је она преко сваког очекивања славно испала, тако, да су Чесима за исту завидили и сами Немци, као њихови највећи национални непријатељи.

Још приликом трајања изложбе, живо се радило око одвајања изложбених предмета за музеум, а овај се рад морао удвостручити по затварању изложбе, како би музеум могао бити отворен у исти дан, када је и изложба била отворена.

Још синоћ је свечаност започела у ческом народном позоришту са свечаним маршем од чувеног ческог компоносте Фридриха Сметане, и још нису умукли одјеци огромног позоришног оркестра,

---

На горски поток на реку Вуку, од које и име своје носи Вучин-град — Вукавар. У гору ће на обед, на част, што им тамо преправише домаћини, друштво „Јавор“ и грађани Вуковарци. Реком Вуком на, далеко хваљену „Добру Воду“ — водицу вуковарску.

Две велике шајке, на Вуци, састављене, грањем и цвећем искићене, дочекаше тај дивни поход певачки. На шајкама веслари и збор свирачки и са њима гајдаш-Пера. Свирком српском поздравише доход, док у шајке улазаше. С прочеља, шајкама с кљуна, стао барјактар са заставом оном задружном па је држи у вис, управо, а уз њега два му девера. На клупе дугачке поседали гости и дружина. Свирка, гајде, поклич — ромори, жубори, брују, покликује, одјекује без прекида. Све се радује, све се весели!.. Мало ко и на ум узима, што сунце прижегло на подне, баш као Илијнске врућине! Храшће с обале далеко над воду гране разгранало па густим лишћем заклања друштво од жеге сунца и припеке. По Вуци локвањи воду прекрилили, цветом расцветаним очи ти веселе. Милина те, гледати на то весело коло момака, на тај убави венац девојака, на певаче и певачице — још милије, с њима у друштву пловити реком Вуком, што кривуда, што вијуга сред горе зелене, сред хумова и захумља, а над њима красни виногради!

Ох, како за час допловише шајке Вуком на „Добру Воду“; нико и не спази, да је пловидба трајала готово сат. Па и ко би још времену траг хватао у таком милом и веселом друштву!.

Још издалека зачуше се ситна звона како звоне, као у ком манастиру фрушкогорском у планини. За мало, па ето на доглед и црквице тамо, са које звона тин-тикаху.

То вам је „Добра Вода“ — свêта водица вуковарска, и црквица светој мајци Петки.

Сред звон'-звоњења па свирке и певанке, искрца се из шајака дружина сваколика — те хајд' у цркву на поклон и целов мајци светој Петки.

„Добра Вода“ је најлепши, најубавији крај горски, Вуковару на домак; то је извор из брда — водица, кажу, лековита. Над извором је подигнута црквица та са звоником и храм отворен са засеверне стране. С добрим комадом земље горовите, та је светиња данас — добро српске, православне црквене општине вуковарске. Казују тамо и причу о том, како поста имањем српским општинским: Отимали се некад о ту водицу и Шокци и Србљи, те сваки час досађивали и напаствовали старога грофа Елца, властелина свог. Гроф Елц је пазио једне ка' и друге; па, да не учини криво и на жао ни онима ни овима, рећи ће им обојима заједно: Који од вас (католика и православних) први удари крст свој освећен на водици — **оних нек буде довека!** Шокци-католици оду па брж' боље сеци, дељи и теши и гради крст; ал' их Србљи-православни надмудрише. Још оне ноћи за тим дигоше с пијаце крст свој, освећени православни — па с места однеше тамо на водицу и пре зоре наместише га, где је и дан-данас!

Него, где ми оно прекидосмо? Да; на похођењу и поклоњењу светој Петки у цркви.

Крај ње на заравањку, под чадором окићеним, трпеза намештена на покој: у зачељу за старешинства, а крила обадва за млађешине, за певаче и певачице и за друге госте и званице. У прочељу у среди наместише котар. предстојника Јосифа Вирага; њему с десна и с лева посадише старешину певачког друштва новосадског, Перу Матића и старешину певач. „Јавор“-друштва вуковарског, др. Јована Митровића па часнике друштвене и одборнике редом по реду.

И једе се и пије се и расте ћеф све већма за весеље, и примиче хора за напијалице здравице....

Ај облаци мутни, тамни — откуд тако изненада?! Не мутите бар још за часак весеља тог и радости: гозбе и гошћења, обеда љубавног, напитка слађаног!

Натушти се, смрче се, диже се ветар, па севну па загрми — сад ће, мислиш, и пљусак, као јуче на Дунаву... Поче и киша промицати. Ударише и опет звона тин-тикати на кули на црквици, и ка'нда звона — онако по старински растераше звоњењем и буру и кишу.

И удри винце јунаком у лице, и одрешише се језици, и наче ређати се здравице по чину и достојању. Небо се сасвим разведри, сунце сјну лепше нег и пре, и настави се красни дан јутрошњи и подржа тако до вечера, и сунце зађе за гору и месец се помоли иза ње.

Не буд' замерке ни са које стране — поменути овде те здравице изреком поименце. Не ускористи-ли, наудити неће.

Др. Јов Митровић наздрави бану хрватско-славонском и т. д. Устадоше сви и отпеваше величајно многаја лета. Збор свирачки одсвира по том прекрасно: **Лепа наша домовино...** И збиља, у тај мах многому се и многому оте са усана: Заиста је лепа (у слози сабратској) наша домовина: Срем и Славонија, и у Срему убава наша та дивна Фрушка Гора... Пера Матић напи у здравље дру Јов. Митровићу; члан-одборник Никола Јовановић сремскому вел. жупану плем. Ервину Чеху; члан-одборник жупану племићу Петру Јурковићу; др. Јов. Митровић гостима срп. новосадском певачком друштву; члан-одборник Пера Дамјановић котар. предстојнику и сад за софром столоначелнику Јосифу Вирагу, па онда срп. певачком „Јавор“-друштву и грађанству вуковарском.

Здравице су исказане лепо, смишљено и достојанствено — те су зачиниле угодно част и почаст, ком су намењене. То потврди својом здравицом и отпоздравицом гост и столоначелник ту, Јосифа Вираг, захваљујући се у име поменуте и поименце слављене госпоштине велике, и нарочито у име жупана племића Петра Јурковића, испоручујући од њега дружби за трпезом поздравље, и жалећи, што мораде изненада одмах на пут, те не може и сам бити на весељу овом, ни довече уживати у песми на беседи. Исказујући нам са своје стране „своју радост, што је присутан овом лепом весељу, које ће му увек у успомени остати!...“ Захвалница ова примљена је с одушевљењем, и усклицима: Живио! Живио!

Ви, бесомучна дерлади, и како нам кажу, поткупљени, потплаћени стеклиши тамо у Загребу, па ето сад и у Горњем Карловцу, што скврните цркве српске и домове, и кољате пред светом име хрватско, и рушите братску слогу Срба и Хрвата — да сте се случајно стекли овај пар овамо, да видите: како Србљи овде своје српско држе и љубе, без замерке, а хрватско к'о и своје пазе и поштују!...

И софра се крају примаче, и сви од стола дигоше се. Гајдаш-Пера засвира коло велико

а завеса се диже и на бини се појави г. Ј. Снуков, који је држао свечани говор, пун народних хвала, жеља и дужности. Слушаоци се нису довољно ни освестили од заноса, до којег их је својим патриотским говором довео г. Слуков, а већ се уз звуке народне химне „Где домов мој“ диже завеса и на бини се указа жива слика „Ческо-Словенска етнографска изложба“, коју је слику компоновао сликар Никола Алеш, а режију извео сам управник позоришта г. Ф. Шуберт. Слика је била величанствена и пљескању није било краја. Као год што се посетиоци при затварању изложбе нису могли са истом растати до два сата по поноћи, тако то беше и овом приликом. Ова жива слика распламтела је народни понос код гледалаца. Груди им се надимаху, срце им поче чешће и јаче да куца, кожа да се јежи, а коса уздиже, а види се код женских, да им се и лице од радости уросило бистрим сузицама. Завеса се већ по осми пут спушта, а пљескање не пристаје. Дакле нема помоћи и девети пут диже се за тренутак завеса, личности из живе слике већ су се иза кулиса склониле, пљескање је све ређе, док са свим заједно са звуцима оркестра не престадоше. (Потпуно смо убеђени, да ће већина читаоца на ово рећи, да је претеривање, али то не стоји. Чески народ с обзиром, што је на сваком кораку у народносном погледу кињен, од колевке је васпитан у национализму, и сваки Чех, кад говори шта о национализму одмах успламти, и ко зна како се њихов народни понос на пр. у Рајхенбергу гази, овоме се не ће чудити). Свршетак преставе била је позоришна игра с певањем „Либуша“, у коме комаду књегиња Либуша пророкује славну будућност Златном Прагу и ческом народу, чије се пророшство већ и испунило.

Главна свечаност била је данас у 11 сати пре подне, када је у присуству краљевског намесника грофа Коуденхофеа и осталих виших чиновника, даље у присуству председника општине, посланика, заступника разних корпорација и других. Прво хор народног позоришта отпевао словенску химну, а одмах за тим председник музеумног одбора професор др. Хостински држао је свечани говор, у коме је прво поздравио присутне а за тим у кратким али језгровитим речма означио важност музеума за ческо-словенски народ; нагласио је, да је ово културно дело права својина ческог народа, јер музеум није ни од краљевине Ческе, а нити од царевине аустријске добио ма какву субвенцију и на послетку заблагодарио се свима, који су ма у чему допринели, те је ова културна знаменитост довршена а нарочито грофу Силви Таронси, који је за 10 година свој дворац бесплатно уступио, да послужи за привремени музеум и тиме по оцени стручњака учинио поклон око 100.000 форината. После говора Хостинског *присутна господа* прегледали су сва оделења у музеуму, а објашњавања су давали гроф Лежански председник ческо-словенске изложбе, проф. Хостински, Фр. Шуберт и чески књижевник др. Лубор Нидерне, управник музеума, коме има у главноме и да се заблагодари, што је музеум дивно уређен и што исти има кратки, стручни и прегледни каталог.

Према програму музеума, сви предмети требали би бити подељени на две збирке и то у прву спадају: оделења за станове, одело, занимање, обичаје, литературу, оделење за музику, песме и игре и на послетку оделење за социјологију, а у другој збирци била би оделења: за земљопис, за антропологију и демографику и на послетку за језик, услед оскудице у простору, јер се могло тек једна трећина сакупљених предмета изложити, распоред је другојачи али ипак веома прегледан. Остали сакупљени предмети моћи ће бити изложени тек онда, кад се за музеум сазида нарочита зграда, што с обзиром на вредноћу и умешност чланова музеумног одбора, без сваке сумње, биће још овог столећа.

За сада изложени предмети смештени су у шест великих соба и то:

У првој соби налазе се разни модели кућа од најстаријих времена, даље модели цркава, воденица, појата и т. д. У другој кућевни намештај, посуђе, народна музика и писана литература. У трећој соби виде се народни обичаји, одело и друге кућевне израђевине у краљевини Ческој. У четвртој соби види се то исто, само из Моравске и Шлезије а у петој из Словенске. У последњој соби смештена је керамика из свију ческих крајева.

Остављајући да другом приликом опширно проговорим не само о појединим одељењима музеума, већ и о појединим важнијим предметима, за сада могу у кратко рећи, да музеум на посетиоце чини веома пријатан утисак и да је од неизмерне важности за етнографе.

При закључку не могу да пропустим а да не именујем и личности, које имају највише заслуге за оснивање музеума а то ћу мислим, најбоље учинити ако поменем имена чланова музеумног одбора. Председник је одбора г. Фр. Ад. Шуберт, управник нар. позоришта, подпредседник проф. др. О. Хостински, деловођа др. Јован Јакубец, благајник др. Јиндрих Мађејка а чланови: гроф др. Владимир Лежански, архитекта Ј. Роштапил и Ј. Хераима. Управник музеума је др. Лубор Нидерне, деловођа музеума др. Ем. Коваржа асистент кандидат медецине Ј. Јира. Овој господи приликом уређења музеума највише су помагали г-ђа Вл. Хавалкова, г-ђица М. Ванклова и академски сликар г. П. Штаткер. Дакле овим личностима има највише да се заблагодари за оснивање овог културног дела од великог историјског значаја. Њима кличе цео чески народ: „Живели!“ и „Хвала“, којима се узвицима придружује и српски народ.

П. М. Ј.

Књижевност и уметност.

Српско народно позориште у Суботици. Како нам из Суботице јављају, тамо су добро посећене представе наше позоришне дружине, и то како од Срба православне вере, тако и од наше католичке браће Буњеваца. У прошлу недељу давана је шаљива оперета из српског живота „Јабука“ и „Честитам“ од Трифковића. У уторак даван је у Суботици први пут „Лажни Димитрије“, сутра у четвртак биће „Мајчин благослов“, а у суботу „Господска сиротиња“. У недељу пак биће претпоследња представа, и то „Шокица“ од Илије Округића-Сремца. Одавде ће наше српско позориште у Карловце.

Вести из места и са стране.

Босанско-херцеговачки емигранти, који у Београду и по Србији настањени живе, послали су сви без разлике вероисповести прекрасну честитку приликом крисања руског цара и царице у Москву. Ту честитку предаће лично руском цару Николи II. један виши руски државник. Њихов пак орган „Босанско-Херцеговачки Гласник“ који у Београду излази, изашао је на тај дан сав у српској тробојној боји наштампан.

Миленијске ситнице. У бечком царевинском већу интерпелираће аустријску владу далматински хрватски заступник поп Јурај Бијанкини, што је конфисковала један телеграм хрватских ђака, који је требао да оде у Тројединицу и који је садржавао неки протест против милениума.

— „Мађарорсаг“ јавља, да калвински бискуп Доменик Сас игра на берзи са црквеним имањем као обични чивутски шпекулант. Добро би било да се изложба закити и овим милениумским мирисавим цветом.

— Скоро сви мађарски листови туже се и није им право што келнери на изложби а богме и по Пешти већином само немачки при послузи гостију говоре. А како и не би, кад су и тако Чивути најбољи посетиоци, а они као „добре патриоте“ морају мало и немачки да говоре.

— У Рожњу у Словачкој посекли су сва она дрва, што су у спомен миленијске свечаности била засађена.

— У словачком месту Брезови, држао је чивутски учитељ школској деци мађарски говор, пред миленијским дрветом намењено Арпаду. Искупљени Словаци, покварили су ту свечаност протестујући гласно. У вече се је млого стотина људи искупило пред општинском кућом, те су певали словачке народне песме. Таке се деморстрације врло често понављају. Миленијско дрво Арпад, које је засађено пред чивутском школом уништено је, а кад је друго дрво засађено и то је уништено.

— Док је посета на пештанској изложби све слабија, дотле јављају из Берлина, да је тамошњу занатску изложбу, само на Духове посетило преко 150.000 особа. Осим тога возило се је берлинским транвајем само тог дана до милијун људи.

— Одма сутра дан пошто су засађена у Сентомашу миленијска дрва, осванула су сва исечена и поваћена, осим оног дрвета, које је било намењено нашем краљу и његовом имену.

— У Чапу дана 18. пр. м. прославише миленијум. Грофица Мајлат дарова четворици момака мађарска одела и посади их на четири коња, да језде на челу свечане поворке. Други се момци расрдише на ове избранике, пред вече их дочекаше и нападоше батинама, те остаде један мртав и неколико рањених. Убицу ухватише те је окован морао отпратити сандук својега друга до гроба.

— У Белој Цркви такођер приредише миленијску прославу и позваше немачко певачко друштво, да пева на свечаности; али то Немци одбише, а место тога одвезоше се у Карлсбург у Ердељ, те су тамо певали за свој рачун.

— Управа миленијске изложбе, која не ће да зна ни словачки, ни румунски, ни српски, дала је да се миленијска изложба опише језиком руским. Па зар да не учимо руски, кад су чак и мађарске јудео-шовинисте постале — панслависте?

Задушнице за московске жртве. У Кремљу у царској капели, био је по жељи самог цара парастос за несретне жртве, које падоше код делења царских дарова на „Ходинском пољу“. На парастосу је присуствовао цар са царицом и свима члановима царског руског дома и остали су у тихој молитви све до краја.

Српски сватови. Загребачки вредни и угледни трговац Лаза Лаћевић ваљан Србин, а рођак и ортак честитог српског трговца Владимира Матијевића у Загребу, венчаће се са младом Српкињицом Маријом Мандићевом, у Помазу 22 маја (3. јуна) ове год. Чин весеља обави ће тузлански митрополит Никола Мандић. Честитамо искрено и било сретно и дуговечно!

Румско српско певачко друштво, приредило је беседу са игранком у уторак 21. маја на св. Константина и Јелену (2. јуна) 1896. у дворани код „Зеленог венца“ (Жебетића) у корист свога фонда у Руми. Програм: I. део. 1. Затлокал „Потпури српски мелодија“ свира митровачка ватрогасна глазба. 2. Синик. „Воскликните господи“ пева мушки збор. 3. Ст. Мокрањац. „Из моје домовине“ и руковет пева мешовити збор. 4. Декламује г. Милан Вуин. 5. Д. Чижек. „Потпури српски мелодија“ свира митровачка ватрогасна глазба. 6. И. пл. Зајц. „Шумски чар“ пева мешовити збор. 7. Д. Јенко. „Забрујите“ четворопев певају гђце Катица Јанковићева и Софија Медаковићева гг. Боривој Путник и Тоша Јаковљевић 8. Ј. Волф. „Руске песме“ пева мешовити збор. II. Игранка, са овим српским народним играма: Коло, Радикалка, Официрско коло с певањем, Краљев оро, Сељанчица, Наталијино коло, Ђурђевка, и Коло до зоре.

2000 франака пало из неба. У Белигији у једном месту падне у авлију једне удовице метеор и распрсне се на двоје; бриселски музеум платио је истој госпи за оно веће парче 1850 франака а један свеучилишни професор купио је опет оно друго мање парче за 150 франака. Тако је дакле овој сретној удовици пало из неба 2000 франака, а то је 1000 фор. у нашем новцу.

Француске крвопије. Интересантна је физиолошка истина, да су људи из прве француске револуције, који су многе своје суграђане дали вешати, на спрам животиња особиту наклоност и љубав показивали. Тако на пример Robespierre врло је радо имао великог енглеског пса, који је увек у његовој близини боравио. — Couthon, шта више и у конвенту, имао је уза се малог пса, а Fournier носио је на руци брезлетну, на којој су се разне животиње могле видети. — Chaumette употребљавао је своје слободно време на грађење голубињака. — Panis, љубио је златне фазане, а Marat, који је држао, да ће Француска тек онда сретна бити, ако још падну 300.000 глава на гилотини — одгајао је голубове!

Р—а.

Земљождери. Земљождера, то јест људи, који једу земљу, и то не само од глади, него управо за уживање, има под сваким поднебљем, али права домовина тих људи је топло поднебље. Најрадије имају масну, јако мирисаву глину (жуту земљу.) Већ и стари Римљани су јели те земље, — да предупреде, последице мамурлука. У пешчаним мајданима на брегу Кифхајзеру у Немачкој, раденици таковзвано камено масло мажу на лебац. У Скандинавији једу брдско брашно, у Финској то камено брашно мешају с ражјим брашном у Шпанији, једу глине у којој је гвожђаних саставака, а у Ориноку тамошњи Индијанци за цело кишновито време хране се само неком црвенкасто суром земљом.

Најновије вести.

Црногорски кнежевић Мирко, који ће сада из Москве доћи у Београд са својим оцем кнезом Николом и својим братом престолонаследником Данилом, остаће у Београду на војеној академији као ђак, где ће провести три године.

Устанак на Крети. Одбор за реформе на острву Крети прогласио је сједињење тог острва са Грчком. Турци су решили, да тај устанак силом угуше, а Грци се спремају на очајан отпор.

И, доиста, ухвати се коло велико, да већег бити ве може. Гајдаш свира, све везе; играчи и играчице играју, све се тресе, а овамо, мислиш, нога земљу не додирује...

Кад, ал ето вам искрсоше од некуд и горске виле у тој гори на „Доброј Води“, красне, суште виле загоркиње. Виле, да! Једна лепша од друге!

Из китњастог села из Негославаца дошле виле ту на зборишће и на игралиште — краљице! И сташе вам краљице сад игре своје изводити и певати песме краљичке. Срочише вам за час и спеваше сад овог, сад ону у друштву веселом. Напослетку се и саме у коло ухватише и поиграше доиста вилински.

Тај долазак краљица тамо и у тај мах још је и већма раздрагао и онако бујно весеље онде. А силан био међутим поизилазио свет још из Вуковара и села изокола, те сва гора оживила; све ври на све стране од песама!

Ма, село сунце, стигло вече, земан дош'о натраг путовати — Вуком у Вуковар — на ужитак и срца и душе: на беседу.

И шајке госте дочекаше и примише, колико год могоше, па натраг их повезоше — ма ни половини излетника места не домогоже; већ ко пешке, ко на колих па кроз гору...

И ко би вам могао с мало речи много рећи, а по срцу и осећају: какав беше тек тај повратак, весео и радостан... Надмаши куд камо и дозазак онај и онаки!

Беседа је била то вече у великој дворници, у гостионици „код лава“; по беседи, да бог-ме, и игранка, на радост играча и играчица. Програм беседи тој изнет је већ у листу овом, и распоред танцима на игранци. На беседи седам певанија, на игранци 17 игара — ма ни тамо ни овде, ама ни једне клете туђице. Тако и ваља!... Свака тица-певачица својим рођеним гласом пева; сваки цветак-мирисавац мио са свог рођеног мириса!

Шест певања изведоше оба друштва наизменце и све тако тачно, правилно, да слушаоце занеше певањем својим и одушевише. Клицање: Живели! Живеле! тапшање руку, изазивање да песму понове — сведочанства су тому најбоља. Особито од срца у срце погоди свакога Марипковићев „Српски орао“, кличући онако жарко српској слози и јединству „од Солуна до Будима“; па онда Змајев прави славопој свакој беседи српској: „Песма о песми“ а по песмопеву Јорговића — па онда на свршетку песмопев Мокрањчев: онај венац песмица и гласова, она „руковет“ народна из свију крајева!..

И кад се за тим стиша мало усклик и тапшање: хвала и признање певачима и певачицама, па заслужним коровођама им — забрујаше гајде нашег гајдаш-Пере коло-почетак игранци. Ту вам се ухвати коло дивно, велико; већег, веле, Вуковарци доселе не видеше! На једаред би дворница тесна, претесна. Тако редом заређаше и друге игре-танци по распореду. И док све одиграше — зора је подранила била да затече госте на весељу и пре сунца изљуби их и испрати на Дунав — на пароброд.

Старији су поседали за столове у дворници предњој: да се знанци и боље познају, и браћа се с браћом својски проведу. Здравице се наново с одздравицама сташе такмачити усрдношћу и љубављу: напијане у здравље и у бољу срећу нашу; захваљивање и уздање у њу. Обрадовао је сваког ту највећма онај необични појав и радост у данашње наше дане — српске и хрватске. Старешина срп. новосадског певачког друштва Пера Матић наздрави дру Пехај-у, старешини хрватског певачког „Дунав“-друштва. Е, браћо из Загреба, ту вам је ваљало бити па гледати и уверити се, како крв доиста, још није вода! Настаде вам сад братимљење и љубљење Хрвата са Срби — каквога тек старији запамтише за доба Јелачића бана и Јосифа патријарха!..

И сретно нам било то братимљење и наново збратимљење — и квасац био, бог-да, још и већем, и највећем хлебу и соли, српском и хрватском...

Ох, што дуже не потраја тај дивни, давно жељени појав и призор тај — у зору данку на уранку!

Па онда можете и сами погодити, какав за тим беше опроштај срдачни с гостима, на растанку и поласку на пароброд на Дунаво!.. За заставом, као за литијом, а са свирком и певанком, изађоше сви и госте испратише. Пробуди се, мислиш, сав Вуковар, а нарочито крај онај дунавски, да рекне гостима на поласку: Збогом! и Сретан пут!

И за све то уживање и за све то и толико радовање и весеље — тај први дан духовски — рећи ваља од свег срца хвала свима, који тај излет у Вуковар покренуше и који после прихватише и тако величајно изведоше: дру Јовану Митровићу, Жарку Станићу, Пери Станишићу, Бановићу... па овамо: Андри Плавшићу, Пери Матићу, Пери Дамјановићу... и свем и свеколиком, тамо и амо збору и одбору приређивачком.

И заслужили су. Хвала им голема и светао образ пред народом!..

Рекосмо с почетка, како певачка друштва шире песмом свест и понос народни и уздање народно у се; шта пак отуд потиче до послетка — запитајте, ено, браћу нам словенску, Чехе и Словенце, соколе им и пеуце!.. Ил, идите тамо и видите: како своји и мањи бројем одолевају већој и силној премоћи туђинској!..

* * *

Још једну, две па да завршим.

Старина Вук Ст. Караџић много пута нам говораше: Јо, мај Гот, да, да — ја рад ходих по лијепијех, нашијех крајевих, ма најраће свртах у Вуковар ка својему драгому Јову*) и пријатељу Јустину**) и свој браћи Вуковарцима. То су вам, знате, људи, онако прави Срби од старина; знају човека примити својски и госта дочекати господски и царски!

И што тада рече старина Вук, рекоше и сад сви гости. Срби Вуковарци они су исти и онаки, након три четврти столећа — као што им бише стари: прави Срби и гостољупци...

Па и мени радост је преголема, што могу то потврдити ево и пред светом нашим — ја писар Вуков некад и чатац му, јучерашњи Жарков гост

У **Новом Саду**, Недеље духовске, 1896.

Старац Псалтиста.

*) Јовану Гавриловићу, министру и регенту кнежевине и после краљевине Србије.

**) Јустин Михајловић, одлични Србин, отац Ристе, таста др. Богдана Медаковића.

Ко извриће, опада и клевета?

У прошли понедељак 1. јуна но рим. наступио је Влада Станков учитељ башахидски државни затвор у Сегедину због чланка „Значај народносног конгреса“ који је у „Заставі“ ишао. Пред свој полазак послао нам је своју одбрану на нападаје Мате Косовца у „Србобрану“. Дужни смо ту одбрану нашег и народног заточеника у целости да донесемо, јер је исти у политичкој борби нашој добио годину и по државног затвора, те није могао остати без одбране.

*

Добро познајем меленачког учитеља Мату Косовца, па ми је врло непријатно, што са њиме јавно расправљам. Да ми је поводом мојих изјава у 60. броју „Заставе“ рекао: Лажеш! не бих се ни осврнао, јер Мата Косовац из навике истини у лице пљује; али када Мата у 55. броју „Србобрана“, готово у три ступца, изврће, опада и подваљује — не могу оћутати.

Свакоме је познато, из каквих се чињеница епарх. управа у Темишвару састоји и какав положај иста, према мађарским државним властима, заузима. После овога нико ми неће замерити, што сам, по савету мојих угледних једномишљеника, епарх. управи, 11. фебруара т. ј. следећу пријаву и молбу послао:

„Слободан сам слав. одбор известити, да сам **силом** околности **приморан** за годину дана од школе одсутан бити, које ћу време изучавању новије педагошке теорије посветити. Уједно молим славни одбор, да ми у смислу 81. §. школ. уредбе од 1872. год., односно, на основу 13. §. дисципл. правила за срп. нар. учитеље од 1876. год. заменика постави“.

Знао сам да има људи, који или неће или не могу да схвате, да човек може и ван школе извесну струку изучавати. Знао сам и то, да ће моји непријатељи горњу пријаву и молбу изврнути, да ми подвале!

Да непријатности избегнем, послао сам епарх. управи 15. фебруара т. г. ово:

„Моју пријаву и молбу од 11. фебруара т. г. следећим допуњујем: Пошто слав. одбор, у кратком року времена од моје пријаве и молбе није у стању био мени заменика поставити, што би мојим ученицима уштрб наносило, па и саму овд. срп. нар. школу и њен опстанак у питање довело, нисам могао на поротну расправу отићи, која је против мене у Сегедину 12. фебруара т. год одржана. Но и поред тога, **суд ме је осудио на годину и по дана државног затвора,** који ћу тек после другога рочишта, односно, после поновне поротне расправе, наступити. До тога времена, вршићу моје наставничке дужности; а **од дана мога затвора**, о ком ћу слав. одбор накнадно известити, молим славни одбор, да ми у смислу, у мојој пријави и молби од 11. фебруара т. г. наведених §§. заменика постави“.

Сад нека беспристрасни читаоци пресуде: Да ли сам епарх. управу обмањивао; да ли сам тражио једногодишњи допуст — **баш** — ради изучавања „више“ педагогије; да ли сам рекао, да ћу заменику одмах моју школу предати; да ли је моја кривица, што је епарх. управа речену моју **допуну** ad acta бацила или прећутала; — и најпосле, да ли је то српски, „јуначки“ и поштено од Мате Косовца, када праву истину изврће и таји?!

Списак школске деце и месечни преглед свршеног рада, послао сам башахидском одбору 4. априла т. г., дакле у онај дан, када су жандари по мене дошли, а не 11. фебруара т. г., као што Мата у „Србобрану“ каже. Што пак Мата изврће, то је друга ствар, која га пред беспристрасним светом најбоље карактерише!

У 60. броју „Заставе“ казао сам: „По повратку моме из Сегедина, а поводом „званичне“ објаве Матине, да ће 11. априла т. г. у Башахид доћи, да у смислу напред реченог решења поступи и о томе свој извештај епарх. шк. одбору поднесе, одговорио сам Мати да не долази, јер између мене и њега, од неколико година овамо, знатне начелне и личне диференције постоје, што би код њега пристрасност изазвало; а друго, нема никаква права, да испит одржи и од мене школу узме, пошто епарх. школ. одбор дан, када мој допуст почиње, није одредио. Писао сам Косовцу и то, да ћу о томе епарх. школ. одбор известити и исти умолити, да другога члана изашље, који ће — без свакога приговора извештај моћи поднети; и да за дан мога допуста онај узме, који му будем накнадно означио, како не бих без занимања остао. Овај сам приговор 10. априла т. г., дакле **седми** дан после **истављеног** решења, епарх. шк. одбору послао“.

Држим, да је јасно за свакога, који располаже здравим разумом, да сам све могуће учинио, да Матину „башибозучку“ намеру отклоним. Претио нисам, него сам се искључиво предмета придржавао. Ако Мата противно докаже, моја срамота! А што епарх. управа у Темишвару, на основу мога приговора — у року од **два** дана — није своје решење изменула, то ће свакако Мата боље знати, јер је он, у своје време, јавно тврдио, да код епарх. управе темишварске годинама неприродни односаји владају и да су епархијске главешине горе од Турака, денунцијанти и шпијони! Када се у обзир узме, да је Мата у **четвртак** (11. априла), у **дан школског одмора**, у Башахид ради „извршења“ дошао и тај дан по мене у стан опћинског послужитеља са „званичним налогом“ послао, који ме је — на велику жалост Матину — у постељи затекао, док у „Србобрану“ тврди, да је **среда** (10. април) била, лако је разумети, да тај човек тежи, да ме и морално опљачка као и то, да је Мати више стало, да по нешто „законитим“ путем уђари, него до његове „високе власти“ — и истине.

Ко мене из ближе познаје, тај ће знати, да ја никада погрдне изразе не употребљавам; а да сам опћинског послужитеља погрдама почастио, Мата не би штедио ни мене, ни достојанство српске штампе, него би те погрде у „Србобрану“ изнео, јер би га бар оне, у његову „мучном“ раду могле испомоћи. Жандаре не бих спомињао; али је Мата, са његовом турском браћом по Башахиду телалио, да ће ме са жандарима из моје школе избацити, па сам држао, што пијан говори, трезан ће урадити; а да се Мата, у оваким приликама, са „званичном гордошћу“ радо размеће, свакоме је познато.

Нико ми не може у грех уписати — то и Мата признаје! — што у мојој школи нема учила. Учила, записник, дневник и т. д., обвезан је школ. одбор да набави, што овај башахидски није учинио, о чему сам известио епарх. управу. Тако без учила и осталих потребних прибора за школу и наставу таворио сам се с дана у дан. Списак школске деце и месечни преглед свршеног рада створио сам сам, али остало, као слике за очигледну наставу, рачунске таблице, штице и т. д., нисам могао о свом трошку набавити. Нити је башахидски одбор деци књиге и таблице купио, нити је сиромашније ученике одену, те је већи део мојих ученика без књига и таблица у школу долазио — или су деца, због голотиње и сиротиње своје, већином код куће остајала. Овоме додајем, да је башахидски одбор истом месеца новембра врата, прозоре и пећ у мојој школи оправио, а дотле сам са децом заједно од хладноће и промаје патио. Школска дворана не одговара хигијенским прописима. Мала је и тескобна; у њој би се, у најозбиљнијем случају, 50—60 ђака могло учити. Даље примећујем, да је Матин пријатељ Pérics Péter plébános-elnök, без знања и одобрења епарх. управе, у мојој школи пре мене „предавао“ тако, да од 75 пописаних ученика, 63 ученика разред понављају! Овај „основни“ број данас прелази преко стотине, јер је Матин пријатељ многу децу из школе растерао, да касније на мој врат спадну. Боље ми се није могао осветити! — Из наведенога излази: Да је Матин пријатељ, Pérics Péter plébános-elnök, забадава новац од опћине примао, да је на рачун несретне школске деце животарио и да су Матини пријатељи, башахидски попови, моју школу морално поробили и моје ученике убили! Наравно, када је елемирски одбор и скупштина извесном учитељу и Матином пријатељу награду за пофторну школу обуставио (пошто исти Матин пријатељ у школи није никада радио, него је, шта више, и редовну школу, у сред школске године, самовласно распустио, а у школи свиње и прасице држао) онда је то Мата у његову „Колу“ насиљем и вандализмом називао; али, када Матини пријатељи, башахидски попови са њиховим темишварским протекторима, од мене — без разлога и незаконито — хоровођство и укопе одузму, те ме тиме са 200 фор. оштете, — и када Матин пријатељ дервиш-председник моју редовну, месечну плату башибозучки обустави, па касније са Матом подигне и потроши, онда: то није насиље и вандализам, ту Мати његов тестир и благослов даје! Врачу, исцели се сам!

Па поред свега тога, нисам бранио Мати, да на редовном предавању остане, да види и да се увери, с каквим тешкоћама моје учитељске дужности обављам и колико — без нужних опрема — практички успевам. Што пак Мати нехат и башибозуклук његових „клијената“ мени приписује и што праву истину изврће и таји, то ће његова „мисија“ знати; а да се нисам имао ничега „стидети“, нити испред мога „нерада“ узмицати — јер сам страдао, радио и патио се — увидеће сваки поштен човек. Па не само то, него сам по жељи Матиној г. г. учитеље: Јову Анђелића, Шандора Паланачког и Стеву Жупунског за 18. мај т. г. на испит позвао, да се увере и докажу, колико је Мати до истине стало и у колико је Матин испад у „Србобрану“ оправдан. Даље, како сам добио позив од државног одветника сегединског, да 20. маја т. г. затвор наступим, одмах сам, **по четврти пут,** од епарх. управе тражио, да члана изашаље, који ће стање моје школе „подробно“ испитати; — а ко тако ради, тај се нема ничега „стидети“, нити испред свога „нерада“ узмицати. Друга је ствар, кад Мата са том „мисијом“ у моју школу долази, да од мене школу одузме; ту сам морао, да избегнем скандал — који би Мата изазвао и мени приписао — из школе изаћи!

Каже Мата у „Србобрану“: „Та ја (тамо он, Мата) држим, да је свакоме учитељу мило, кад може свој рад показати, само друкчије мисли г. Вл. Станков чак и онда, када се то од њега званично тражи!!“ О врачу, врачу! Та да, када је оно г. Вукићевић Матину школу походио и том приликом видео, да у Матиној школи тама и незнање царује, онда је Мата јаукао, да му је г. Вукићевић непријатељ и да за то његови ђаци нису ништа знали; али, када Мата мене, у друштву са познатим турком елемирским поп-Велизаром Тубићем, по „Колу“ душмански напада и са осталом турском браћом његовом где год стигне опада и клевета, па после у Башахид дође са том „мисијом“, да ми школу одузме — као што он то лепо у „Србобрану“ признаје — одонда, мени треба да је добро дошла и **мила** та његова башибозучка посета! Да чудне логике, да морске беспристрасности!!! Кад већ тражим од епарх. управе, да другога члана изашаље, да стање моје школе „подробно“ испита и о томе свој извештај — без свакога приговора — епарх. управи поднесе, јасно је, да ја мислим као и остали људи, само Мата Косовац друкчије мисли чак и онда, када му пишем, да не долази и да сам, у законитом року времена, против његовога мандата приговор поднео. После овога, Матина је „објективна мисија“ једна велика „шупља фраза“ — и ништа више.

(Свршиће се.)

Трговина.

Нови Сад, 22. маја. Пшеница прве каквоће 6 ф. 50—— н. Пшеница средња 6 фор. 10—20 нов. Пшеница лакша роба 6 ф. ——— новч. Наполица 5 фор. 50—60 н. Јечам 4 ф. 20—— н. Зоб 5 фор 60—70 нов. Кукуруз у зрну 3 фор. 55—6 0п. Маст 54 фор. Сланина сува 54 фор., дебела паљена 56 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки . 42—— н.
„ средњи . . . 40—— н.
„ лаки . . . . 36 н.
Све од 1 килограма.
Теоци . 8—16 ф. по комаду.
Јагњци . 5—12 ф. по пару.
Овци . . —— ф. „

*

Стање воде под Новим Садом.

21. маја било је 4·55 метара, 22. маја било је 4·58 метара.

ОГЛАСИ.

ИЗДАЈЕМ МОЈУ КУЋУ са бирцузом, дућаном и потребним просторијама, под најам или на вечити куп. Упитати код власника

ГЛИШЕ МИЛОШЕВА

221 2—3 Мошорин.

ПОД ЗАКУП

од 1. септембра ове па на више година даје се пољско имање са потребним зградама (Wirthschaftsgebäude). Имање се налази у краљевини Србији, код среске вароши Кладова, у близини Оршаве у Угарској, и Турне-Северина у Румунији, а лежи у равници на обали Дунава, али тако високо да га вода никад не плави. Оно има до 120 катастр. ланаца ораће земље врло доброг квалитета и одличну воду за пиће. Услед претстојећег грађења жељезничке пруге Ниш Кладово и довршеног великог канала на Дунаву код Ђердапа (Eiserner Thor), јер му је имање у непосредној близини, оно ће се добро рентирати. Обратити се за услове и погодбу на адресу: Herrn Georg A. Nenadovits advocat, Belgrad—Serbien, Kneginje Ljubice ulica Nro 30. 227 1—4

СПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА

ЉУБОМИРА МИХАЈЛОВИЋА

У ПАНЧЕВУ

потребује 2 старија помоћника првенство имају они, који одма ступити могу. 224 2—3

ЈЕДАН НОВ ЦРН ГЛАСОВИР

MIGNON

подпун нов 140цм. дугачак и врло јефтино може се купити, извешћа даје Администрација овог листа. 225 2—2

СВАКОГ ОПОМИЊЕМО

да нико нашем сину **Лудвиг (Лајош) Лустиг**, никакове врсте кредита не повери, почем ми ни на који начин, нити условија нећемо нити припознати, нити платити за истог, а он је сам за свако плаћање неспособан.

С поштовањем

Мориц и Паулине Лустиг.

214 3—3 Шид.

МАНУФАКТУРНА И ПОМОДНА ТРГОВИНА

ДУШАНА С. ЈОВАНОВИЋА И ДРУГА

МИТРОВИЦА

потребује два помоћника. 226 1—2

За моју мануфактурну и галантеријску радњу, потребујем једног

ПОМОЋНИКА

и једног шегрта, који могу одма ступити.

Д. СЕДМАК

Тител.

218 2—2

ЖРЕБАЊЕ 11. ЈУНА О. Г.

500,000 марака

као главни згодитак у најповољнијем случају пружа **хамбуршка велика новчана лутрија**, која је од државе дозвољена и зајемчена.

Згодно уређење новог плана је таково да се у току неколико месеци до извесног решења може доћи, јер има 7 класа у којима има 112.000 срећака а 56 240 добитака у укупној вредности од

10.746.990

МАРАКА

Осим тога има главних згодитака од

500.000

МАРАКА

а специјално су:

1	по	300000
1	по	200000
1	по	100000
2	по	75000
1	по	70000
1	по	65000
1	по	60000
1	по	55000
2	по	50000
1	по	40000
3	по	20000
21	по	10000
46	по	5000
106	по	3000
206	по	2000
782	по	1000
1348	по	400
35327	по	150
18390	по	300, 200
150, 134, 104, 100, 73, 45, 21,		

Од ових споменутих добитака долаве у прву класу њих 2000 у укупној вредности од 119.150 марака. Главни згодитак прве класе износи 50.000 м. У другој класи расте на 55.000 м. у трећој 60.000 мар., у четвртој 65.000 мар., у петој 70.000 м., у шестој 75.000 м. у седмој на евент. 500.000 мар. а шпец. на 300.000 м., 200.000 марака и т. д.

Прво извлачење прве класе, ове велике и од државе загарантоване **новчане лутрије** јесте званично утврђена за

11. ЈУНИ ПО Н.К. О.Г.

и стоји:
1 цео оригин. лов 2 ф. 50 н.
1 половина ор.лов 1 ф. 75 н.
1 четврт.ор. лова — ф. 90 н.

Поруке са послатим новцем и и шиљањем уз поузеће (per Nachnáhme) биће увек с највећом пажњом и тачношћу испуњене. Сваки поручилац добиће жељени број лозова, који су сви са државним грбом обележени.

Свакој поруци приложићемо и опширне званичне планове у којима се лако може видети како су добитци поделени као и односни улови. А сваком нашем купцу послаћемо после извлачења листу о извлачењу и без захтевања.

На захтевање послаћемо званични план напред, а и оне лозове, који се коме не допадају примамо натраг и новац повраћамо, али само пре извлачења.

Исплаћивање добитка бива одма и то под државном гаранцијом.

Наша колекција била је од увек особито срећна и беријетна. Тако смо ми више пута нашим купцима исплаћивали и главне згодитке по 250.000,100.000, 80.000, 60.000 и 40,000. и т. д.

При оваком подузећу, које на најсолиднијем базису почива, може се већ унапред видети да ће учествовање бити врло живо, за то што е извлачење врло близу треба свако што пре да се обрати директно на нашу адресу:

KAUFMANN et SIMON

Bank u. Wechselgeschäft

215 3—5 **Hamburg.**

Уједно смо слободни смо се захвалити нашим досадашњим муштеријама, на поклоњеном нам поверењу. Уједно молимо и оне, који хоће свој новац, да уложе у сигурне лозове, да се обрате с пуним поверењем на нашу припознату фирму **Kaufman und Simon in Hamburg.** Ми не стојимо с никаквом другом фирмом у свези и немамо никакве путнике, који би наше лозове продавали, него ми с нашим муштеријама радимо директно и зато наше муштерије највише користи имају. Све наруџбине биће брзо и тачно изведене

„ДОРДРЕХТ“

ДРУШТВО ЗА ОСИГУРАЊЕ ЖИВОТА

одобрено краљевским декретом од 10. новембра 1873. године бр. 21.

За Мађарску заступништво је: **Будимпешта, V., трг Фрање Јосифа бр. 8.**

Управитељ је: **ФРАЊА ХЕНРИК РОБИЧЕК.**

„ДОРДРЕХТ“ је једино друштво, које се законито обезало, да ће онај резервни фонд, који се постигне из осигурања у Угарској, у мађарским вредносним хартијама уложити.

Обавештај даје:

Општа угарска веровна банка,

Пештанска мађарска трговачка банка,

У БУДИМПЕШТИ.

Главни агент у Новом Саду ЛАЈОШ АДЕЛСБЕРГ.

Сигурна полиса | 50% делимка | Умерене цене. | Повољни условм.

Главни уредник: др. Емил Гаврила — За уредништво одговара: Никола Маленчић. — Срп. штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.